

Everybody as “consumers” of higher education should be aware not only with what is new and effective in this area, but also with what is valid and beneficial to a man.

In the realm of education, marketing plays a crucial role. The educational marketing mix – comprising product, price, distribution, and promotion – shapes institutions’ success. Effective use of these elements aligns with organizational objectives. Quality education hinges on teaching conditions and educators’ commitment. Students, motivated by creativity, “purchase” educational products from schools. The student-teacher relationship remains pivotal in the educational process.

**УДК 336.74**

**Аляксандра Саўкіна**

(Рэспубліка Беларусь)

Навуковы кіраўнік Г.А. Смалянка, ст. выкладчык  
Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт

## **ГІСТОРЫЯ ЎЗНІКНЕННЯ ГРОШАЙ**

Першапачаткова гэты сродак плацяжу меў форму металічных зліткаў і кавалкаў, якія можна было падзяліць ў адпаведнасці з патрэбамі, вынікаючымі з цаны тавару ці паслугі. Аднак неабходнасць падзяляць і ўзважваць кожную транзакцыю, нават самую маленькую, была досыць цяжкай, таму і гэтую праблему прыйшлося вырашаць. Тут мы падыходзім да гісторыі манет.

Першыя манеты з’явіліся ў VII стагоддзі да нашай эры ў Лівіі. Для іх вырабу выкарыстоўваўся электрум-сплаў золата і срэбра. Толькі гэты плацежны сродак ліквідаваў ўсе недахопы, якія раней выкарыстоўваліся. Манеты былі значна больш устойлівымі да ваганняў кошту, мелі невялікі памер у параўнанні з іх пакупніцкай здольнасцю, былі даўгавечнымі, і іх захоўванне не ўяўляла якіх-небудзь сур’езных праблем. У адрозненне ад першай формы металічных грошай, яны мелі строга пэўную вагу і састаў.

Дзякуючы фінікійцам і Грэкам манеты сталі папулярныя па ўсім Міжземнаморскім басейне. Прыкладна ў той жа час яны з’явіліся (цалкам незалежна) у Кітаі і Індыі.

Са з’яўленнем манет пачалі фарміравацца самыя раннія дэпазітныя сістэмы. Багатыя людзі не хацелі захоўваць грошы ў

сваіх дамах, дзе яны былі легкай здабычай для рабаўладальнікаў. Таму яны пачалі давяраць свае грошы розным установам, уключаючы храмавыя скарбніцы, і ювелірам. У пацверджанне ўкладу яны атрымлівалі адпаведныя квітанцыі, якія сталі самай ранняй формай папяровых грошай.

З часам для разлікаў па здзелках сталі выкарыстоўваць дэпазітарныя распіскі. Таму паўстала неабходнасць стварыць інстытут, які мог бы займацца ажыццяўленнем фінансавых аперацый. Гаворка ідзе аб банках, Сітуацыя, пры якой кожны банк мог выпускаць грошы, была неспрыяльнай. Паўстала неабходнасць цэнтралізаваць гэты працэс. Спачатку асобныя краіны надавалі такое права толькі адной установе. Пазней яны былі нацыяналізаваны. Так былі створаны цэнтральныя банкі.

Давер да банкаўскіх устаноў рос, што, натуральна, павялічвала іх значэнне ў эканамічных сістэмах. З часам сталі з'яўляцца новыя сродкі плацяжу: чэкі і ўклады (г.зн. банкаўскія ўклады). З развіццём камп'ютарызацыі стала магчымым цалкам дэмагэрылізаваць грошы і звесці іх да дадзеных, якія захоўваюцца на магнітных картах, а пазней і на чыпах карт.

Апошнім этапам эвалюцыі грошай з'яўляюцца крыптвавалюты, то ёсць віртуальныя валюты, якія застаюцца незалежнымі ад банкаўскай сістэмы. У большасці краін яны не маюць статусу законнага плацежнага сродку, але невядома, што прынясе ў гэтых адносінах будучае.

Першыя манеты з'явіліся на тэрыторыі сучаснай Беларусі яшчэ ў старажытнасці. У XII-XIII стагоддзях на тэрыторыі Беларусі актыўна выкарыстоўваліся сярэбраныя манеты, прывезеныя з-за мяжы. У XIV стагоддзі на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага пачалі чаканіцца ўласныя манеты і грошы.

З часам на тэрыторыі Беларусі з'явіліся папяровыя грошы. Першыя папяровыя купюры былі выпушчаныя ў 1768 годзе ў Вялікім Княстве Літоўскім. Пасля рэвалюцыі 1917 года і стварэння Савецкай улады на тэрыторыі Беларусі была ўведзена савецкая грашовая сістэма. У 1992 годзе, пасля распаду Савецкага Саюза, Беларусь стала незалежнай дзяржавай і ўввела ўласную нацыянальную валюту – Беларускі рубель.